

En vandring gennem Hurup

Af Herluf Andersen
Sønderallé 27a, Mølleparken, Hurup

Herluf Andersen ved den 200 årige gamle kakkeltbord. Foto: Chr. Christoffersen

Jeg sidder ved min bedstemors gamle kakkeltbord og mindes min barndom og ungdom i Hurup.

Bordet er fremstillet i to eksemplarer af hans velærværdighed, Oluf Holger Ascanius. Han var præst i Boddum, Ydby og Hurup i tiden fra 1734 til 1784, og han døde i Gudum i 1785. Bordene blev lavet i 1784, det år, da Oluf Ascanius frasagde sig præstegerningen.

Det ene bord fik hans søn, Saxo Ascanius, som var præst i Gudum Fabjerg. Det andet havnede i Ettrup hos P. Saxo Kirk, hvor det blev skrottet. Det bord, som jeg er den lykkelige ejer af, fik hans datter, Anne Dorthe Olufsdatter. Hun var gift med præsten i Helligsø-Gettrup, Hans Albertsen Thura, og det er siden gået i arv på familiens kvindeside.

Bordpladen består af 24 hollandske kakler med bibelske motiver, som ret nøjagtigt kan dateres.

I 1874 blev bordet restaureret af min

bedstefar, efter at det havde stået i huggehuset eller tømrerstuen siden 1855. Før den tid stod bordet på Kløvenhøjvej 16 i Boddum, men da der her opstod brand, blev bordet bragt til nævnte huggehus.

Min bedstemor fik bordet, da hun blev gift med min bedstefar, husmand i Ørum By, Jens Ingelius Villadsen. Bedstefar gik på arbejde ved forskellige bygmestre og deltog blandt andet i opførelsen af Lodbjerg Fyr, men han døde allerede 7. april 1888, da han kun var 40 år gammel. Bedstemor, Christine Marie Andersen, blev født den 30. december 1853 i Dover Møllegård. Hun var datter af Anders Christian Nielsen og hustru, Bolette Christine Christiansdatter.

Oldefar blev kaldt Christian Gadegård. Han var vist nok meget velhavende og ejede således flere garde i Boddum samt Dover Møllegård. Han regnedes for at være en klog mand, og efter sigende ejede han en "Cyprianus". Oldefar blev

Hårbalskæde og salmebog. Foto: Chr. Christoffersen

meget gammel, inden han i 1904 døde i Boddum. I mange år havde han husholderske. Det var i brændevinens tid. Man sagde, at var han fuld, var husholdersken ædru og omvendt. Jeg havde brændevinsdunken i mange år, men den er desværre blevet slået i stykker.

Oldemor døde forholdsvis ung, men jeg ejer endnu hendes meget velbevarede salmebog fra 1837. På salmebogen står monogrammet B.K.K. D. (Bolette Kristine Kristiansdatter), og under disse bogstaver står et E, hvilket betyder Evangelisk salmebog. Jeg har ligeledes et smukt og velbevaret halsbånd flettet af min oldemors hår.

Bedstemor blev boende i Ørum indtil 3. juli 1899, da hun ifølge sin skudsmålssbog flyttede til Boddum. Omkring 1908 købte hun i Hurup et meget lille hus, Søndergade ???. Omkring 1910 flyttede hun ind i lejlighed hos mine forældre, nuværende Bredgade 78. Hun ernærede sig som væverske og brugte flisebordet som salgsdisk. Jeg kan huske, hun havde et stort skrummel til væv. Hun vævede hovedsagelig grenadine til gardiner, men jeg husker også noget rødnistret stof, som hun brugte til livstykke.

Bedstemor var meget slagfærdig. Jeg kan huske en gang, da hun var syg og havde besøg af læge W. Kjær. Denne ville med vold og magt købe flisebordet og bød 100 kr. for det. Hertil svarede hun: "Vil do et slug en hejt (en hægte)". Bedstemor døde sommeren 1922.

Mine forældre var Bolette Kristine Willadsen, født den 25. september 1884 i Ørum, og Peter Anæus Andersen, født den 13. februar 1885 i Sønderup. De blev gift den 9. april 1908 i Hurup kirke. Min far var vogn-, plov- og beslagsmed.

Jeg selv blev født den 5. maj 1909 som ældste barn af ti søskende. Efter min mors udsagn var jeg et ønskebarn, men det har jeg af nogle af mine søskende måttet høre for i mange år. Noget af det første, jeg kan huske, stammer fra den dag, jeg skulle skrives ind i skolen. Jeg gik ikke direkte hjem, da jeg blev optaget af, at en stor brønd var ved at blive gravet ved Hurup Vandværk. Jeg fik derfor en bette lussing af min far, men det har sikkert gjort mere ondt på ham end på mig. Det skal tilføjes, at jeg havde siddet på kanten med benene dinglende ned i brønden, som var 4 m i diameter og 7 m dyb.

Som ti-årig kom jeg ud at tjene som hjorddreng hos gårdejer Kr. Iversen Thomsen i Dover. Hans kone blev aldrig kaldt andet end muer. Jeg var der i somrene 1920 og 1921. Der var et udmærket karlekammer i sydføljen nær ved hestestalden med das bag ved køerne. Der var to karle. Jeg sov i samme seng som andenkarlen. Den første sommer, jeg var der, blev der bygget ny kostald. Der blev ligeledes lagt nyt stråtag på ladens østside. Til strå blev der anvendt plejltærsket rughalm. To tækkemænd fra Boddum udførte arbejdet, nemlig gamle Krabbe og hans søn, Jens Tovt

(Toft). Jeg syede for den gamle, og karlen syede for sønnen. Tækkemændene kom hver dag kørende i en jumbe med to islændere spændt for. Disse var pasgængere.

På laden var der en firevinget husmølle. Når jeg kravlede op i den, kunne jeg se omtrent hjem. Den første sommer fik jeg 35 kr. i løn og 2½ pund uld, som min bedstemor kartede og spandt.

Sommeren 1922 tjente jeg på Dover Østergård, hvilket var en udmærket plads. Jeg skulle få køerne ud om morgenen og ind til aftenmalkning. Endvidere skulle jeg give dyrene halm og hø og muge ud hos dem. Fårene, som gik helt nede ved Dover Kiel, skulle flyttes to gange dagligt.

På gården var der en forkarl, en andenkarl, en fast daglejer, en kone, som kom og malkede, og to piger. Den ene pige var jævnaldrende med mig. Den anden pige var en ældre kokkepige, som hjalp til ved malkningen. Gårdejeren og hans kone spiste ikke sammen med folkene.

Jeg havde ikke en eneste fridag før i august måned. En søndag formiddag kom min far for at spørge gårdejeren om, hvorvidt jeg havde været syg, siden jeg endnu ikke havde været hjemme. Efter den dag havde jeg fri hver eneste søndag, dog tjente jeg somme tider to kroner ved at passe dyrene.

Hvis karlene gerne ville have fri en dag i en tid, da der ikke var så meget at lave, blev de sendt ned i Kilen for at glibe ål. Det lykkedes altid at fange så mange, så alle kunne få de ål, man kunne spise.

Gammelpigen var bange i tordenvejr. Da vi en søndag var ene hjemme, var jeg gået hen for at sove til middag. Lidt senere begyndte det at tordne. Jeg vågnede ved, at gammelpigen smuttede op i sengen til mig. Jeg blev frygtelig flov.

Jeg skulle have 50 kr. i løn for sommeren, men blev meget stolt, da jeg fik 60 kr.

Ikke alle drenge var lige så heldige som jeg. Min bror, Einar, tjente på en gård i Refs, Refs Nørgård, ejet af "Gamle Klemmensen". Han havde et elendigt kammer over hestestalden. I gulvet var der store revner, så man kunne se hestene, og der var selvfølgelig en aldeles dejlig lugt af heste og stald samt en mængde rotter og mus.

Før jeg kom ud at tjene, løb jeg selvfølgelig byærinder for mine forældre. Jeg husker disse ture som små, sjove forretningsærinder. I det

hus, som min bror, Einar, bor i, Bredgade 71, boede der en mand, som vi kaldte Andreas Blikkenslager. Han klinkede tallerkener og fade, og han reparerede lysestager og almindeligt husgeråd. Hver klinkning kostede to øre.

Andreas Blikkenslager var en meget pæn mand med et stort fuldskæg. Han døde omkring 1915 og blev begravet ved Hurup kirke. Jeg så ham igen i 1928, da hans grav blev flyttet ved udvidelsen af kirken. Jeg syntes at kunne genkende ham på skægget.

Overfor os boede børstenbinder Jens Gilling. Han havde mange børn. Nogle var jævnaldrende med mig, mens andre var ældre. De var fattige, men samtidig tjenstvillige og dygtige. De havde et hyggeligt værksted. Her bandt både børn og voksne børster. Gilling cyklede rundt og solgte børsterne til folk.

Omkring 1924 fik han en åben Ford med kaleche. Hans mål var at få en vogn med "stiv over", hvilket han også senere fik. Han var vist nok medlem af en afholdsloge.

I det næste hus boede rebslager Sørensen. Bag huset lå rebslageriet, og det nåede helt op til Parcelvej. Huset var langt, lavt og smalt. Det var bygget af træ og beklædt med tjærepap. Vinduerne var ganske små. Jeg husker det som et meget spændende hus, fyldt som det var med blå, hamp og tjære. Huset var meget brandfarligt, hvilket gjorde, at han fraflyttede det i 1920.

Han flyttede da ned midt i byen, hvor han også havde cigarforretning, som hans kone, Sinne, passede. Hun var alt for gavmild. Alt, hvad hun tjente, gav hun faktisk væk.

Ved siden af boede frøken Boel. Efter min mening var hun noget af en original. Hun havde været husholderske hos dyrlæge Jørgensen, som boede, hvor Sparekassen Thy nu har til huse. Hendes hus var langt og smalt. Derfor kunne hun dele det i to, således at blikkenslager Rasmussen kunne få den ene halvdel.

Frk. Boel havde en hel del hunde. En af dem kaldte hun Pysling. På et tidspunkt fik hun et plejebarn, en dreng ved navn Ole Ottesen. Ved hendes død kom han over til skrædder Sørensen at bo.

Så kommer vi til blikkenslager Rasmussen, som også var lidt af en original, men han var en dygtig håndværker. Han må have været sønderjyde, for han var hjemme for at stemme Sønderjylland hjem til Danmark i 1920.

Han var meget galsindet og stædig. En gang væltede han en elmast, som elværket havde sat op i hjørnet af hans have. Dette resulterede i, at han fik afbrudt elforsyningen til sit hus, og han fik det aldrig tilsluttet igen.

Ud til gaden havde han butik. Der var den samme udstilling i vinduerne alle de år, jeg kan huske. Han havde en meget smuk collie-hund, som han ofte gik tur med. Endvidere havde han en lille hest samt en del ænder, duer og høns. Hans dyr døde af alderdom.

En gang havde han fået en husholderske. Efter hans eget udsagn var hun kommet med det seneste aftentog. Derefter havde hun pisset potten fuld, inden hun igen rejste bort med det første morgentog. Han var gammel naver og havde rejst en del i Frankrig, Tyskland og Belgien. Jeg husker, han havde udhamret en tekedel, hvis tud var tildannet af en femøre.

Ved siden af boede karetmager Vestergård. Han var lidt af en tusindkunstner og flikkede selv biler og motorcykler sammen. Efter min fars udsagn lavede han en gang et gear af et hakkelsesmaskinehjul, men det holdt kun til én køretur. Han flyttede op på hjørnet af Bredgade og Parcelvej, hvor han havde værksted i kælderen. Her havde der tidligere været maskinværksted og siden sodavandsfabrik. Han var en af de første, der lavede "hard top" til gamle kalechevogne. Han lavede selvfølgelig også almindelige vogne og hjul.

På et vist tidspunkt udskilte han to grunde, som der blev bygget vognskure på. Senere blev disse forandret til beboelse og solgt. I familien var der tre børn. To drenge var en del ældre end jeg, mens en pige gik i skole med mig. Senere flyttede karetmager Vestergård til København, hvor han lavede en karosserifabrik i Vanløse. Siden solgte han fabrikken til Vanløse station. Så vidt jeg ved, blev han meget velhavende.

Herefter kom malermester Jep Søndergård, som jeg ikke kan huske ret meget om, udover at han malede en del nye luksusvogne, jumber og ponyvogne m.m. Vi kunne købe fernis, maling og lak til oprøring hos ham. Han havde et par tvillinger, som jeg gik i skole med. Familien flyttede til København. Kunstmaler Jens Søndergård stod i øvrigt i lære hos Jep Søndergård.

I den næste ejendom boede tømrermester Andreas Kristiansen. Han byggede en del huse både her i byen og i omegnen, bl.a. i Agger. Han

gik til arbejde. Når han arbejdede i Agger, stillede han på arbejdspladsen kl. 6 om morgenen, og han indstillede først arbejdet kl. 7 om aftenen. Der var 6 arbejdsdage i ugen dengang.

I butikken, som vendte ud mod gaden, havde han udstilling af møbler og ligkister. Snedkerværkstedet var i gården.

Andreas Kristiansen havde aldrig ejet en cykel, da han som en af de første, jeg kan huske, købte en ny motorcykel med sidevogn. Det var en amerikaner af mærket Indian - et pragtstykke ved siden af de cykler, som f.eks. Frederik Boel og min far kørte på.

Andreas Kristiansen døde i 1924 ca. 50 år gammel, hvorefter forretningen blev overtaget af hans søn, tømrer- og snedkermester Jens Kristiansen. Hans kone, Mette Kristiansen, levede i mange år efter. Hun var meget slagfærdig. En dag, da hun som firs-årig skulle med rutebilen til Thisted, blev hun spurgt, om hun kunne ture med det, hvorpå hun svarede: "Det er sgu da et mi røv, der feiler nøj".

Så kommer "Sæbehuset", som var ejet af Kirsten Madsen, der senere blev gift med Nikolaj Hummelshøj. Hun var et stort handelstalent og handlede med kolonialvarer og galanteri.

Hun spillede kort med os, fra vi kunne kende kortene, til vi var absolut helt voksne. Når vi besøgte hende, hyggede vi os med kaffe og hjemmebak. Når hun havde vundet vore penge, lukkede hun os ud. Forretningen blev solgt i 1927.

Hvor Thisted Dagblad nu har kontor, boede modehandler Matilde Jensen. Hendes butik var fyldt med hatte, huer og broderivarer. I systuen bagved butikken sad flere syersker og arbejdede. Matilde var slem til at falde i søvn, når hun var i byen. En aften vågnede hun op, netop da de andre gæster var ved at sige godnat. Pludselig sprang hun halv vågen op og sagde: "Jeg siger også tak for kaffe".

Som ung mand fik jeg kalvekastningsfeber og lå i sengen i lang tid. Hun kom og serverede suppe for mig. Suppen var kogt på en due, og der var urter, og hvad ved jeg, i den. Det var det bedste måltid, jeg har spist i hele mit liv. Jeg kan ikke huske, hvornår Matilde Jensen døde.

På hjørnet af Søndergade og Bredgade boede bagermester P. Odgaard. Jeg vil tro, han havde en af byens ældste forretninger. Den eksisterede

Fra det gamle Hurup. Isenkræmmerforretning (nu Vilhelm Nielsen)

i alle tilfælde også med ham som ejer, da Thybanen blev anlagt i 1882. Hans kone, Marie, var en ualmindelig rar og god kvinde, som ofte forærede kager til vi børn. Bolcher skulle vi selv købe. Der var en forholdsvis høj trappe op til butikken. Der var landbrug til bageriet. Hertil udnyttedes Grønnevej kvarteret. Af dyr havde Odgaard heste til kørsel på landtur, to køer og en del grise. Af medhjælpere havde han bagersvende, piger, en gammel bagerikarl og en kusk, som hed Ole Pedersen.

Bager Odgaard var noget af en drillepind. Han kunne drille blikkenslager Rasmussen, så denne dirrede af raseri. Når han var oppe at se til sine heste, kunne han således spørge: "Hvordan har dine ænder det?". Rasmussen svarede da: "Gå du hellere hjem og puds dine tørrer din gerrigsut".

Odgaard overdrog sin forretning til sønnen, Marius Odgaard, ca. 1928. Han og konen flyttede da ind i Bredgade nr. 68. Det var et stort hus med to lejligheder, som de netop selv havde ladet bygge. De døde omkring 1930-31.

Vi bliver i østbyen, men går over på den anden side af Bredgade, hvor denne og Kirkevej mødes. Her på hjørnet havde sadelmager Ramsgaard sin forretning. Han tapetserede for folk, lavede polstermøbler, seletøj, selvbindersejl og meget mere. Der var en del svende og lærlinge. Sadelmagerens kone hed Marta. Familien tog en wienerdreng til sig og oplærte

ham i sadelmager- og møbelpolsterfaget. Hans navn var Frants Wordlovetz.

Ramsgaard kunne ikke sove om natten og færdedes derfor tit på gaden tidligt om morgenen. Han vidste altid, hvornår pigerne blev fulgt hjem.

I stueetagen havde han butik, på første sal var der værksted, og oppe under taget oplagrede han træuld, tang og andre brændbare ting. Da hans folk altid røg, forekommer det mærkeligt, at der aldrig opstod ildebrand.

Går vi herfra østpå, kommer vi til tøffelmager Jensen. Han handlede med træting, som grebe, skovlskafter, svingler, hammeltøj og træsko. Desuden drev han barbersalon. Så vidt jeg husker, kostede det 25 øre for os børn at blive klippet. Jeg husker, han havde en mærkelig hårbørste. Den var rund og havde et sving i hver ende. Han børstede håret på os ved at køre rundt med svingene. Hver søndag formiddag barberede han byens småhåndværkere og bagere. Det var ikke helt smertefrit for dem. Jens Notlevsen havde udtalt hjemme, at han næste gang ville bedøves. Da hans datter den følgende søndag kom over i barberstuen, spurgte hun: "Far, er du bedøvet?".

Efter tøffelmageren kom cykelhandler A. Søndergaard, hvor nu Sparekassen Thy og "Pusterummet" ligger. Sparekassen har jeg bygget efter en stor gasekspllosion den 12. april 1948. Jeg havde ejet ejendommen siden jeg i

1940 købte den for 18.000 kr. Søndergaard havde først marskandiser- og cykelforretning, hvor Hurup Elservice nu har til huse. Han kunne være hurtig i vendingen. En mand havde en gang glemmt sin kasket i forretningen. Da han senere kom og ville hente den igen, var den lagt op på en af varehylderne og sat til pris. Søndergårds grund var meget stor, og den blev da også senere skilt ud i fire parceller. Jeg mener, han må have købt ejendommen omkring 1916-17. Der var et meget langt forhus med takkede gavle, som man undertiden ser det på store gårdes stuehuse. Dyrnlæge Jørgensen byggede det omkring 1875. Søndergaard købte ejendommen af frk. Bod, som havde været husholderske hos dyrlægen, og som tidligere er omtalt.

I gården var der et mekanikerværksted drevet af mekaniker Jens Nielsen. Han var sandsynligvis Hurups første mekaniker. Ved krigsudbruddet i 1914 kørte han på motorcykel rundt med mobiliseringsordrer. I øvrigt reparerede han fortrinsvis motorcykler og var en absolut dygtig håndværker. Han var lidt af en enspændernatur, som jeg husker bedst fra dette, at han senere kørte rundt i en topersoners Bugatti.

Søndergaard byggede butik og værksted sammen med forhuset, hvor Sparekassen Thy nu har til huse. Her blev cyklen "Hurup" fremstillet i store mængder. Cykelsmeden havde både svend og lærling, og plads var der en del af, da både stald og lade stod tilbage fra dyrlægens tid. Både Søndergaard og konen Thyra var lune og muntre mennesker. En remse, som Søndergaard ofte sagde, lød således: "Smeden kaldte på sin dreng. Han skal op at blæse. Der røg en skid fra drengens røv og op i smedens næse".

Omkring 1924 delte han forhuset i tre dele og solgte de to fra. Sommeren 1930 døde Søndergaard pludselig. Han var far til kunstmaleren Jens Søndergaard og kaldtes i daglig tale ikke andet end "far Søndergaard".

Hvor sagfører Lyngs nu bor, boede der dengang en sagfører Bruun, som jeg intet husker om, udover at hans store hund altid stod lænket under fortrappen.

Efter sagføreren boede skrædder Anton Sørensen, hans kone Marie og deres fire børn. Marie havde altid en gammel mand eller kone i pleje. Desuden tog hun en dreng i pleje efter frk. Boel. På grøftekantene havde de to geder græssende. Desuden havde de en gris, som var så

kælen, så den løb ind i køkkenet til Marie, så snart den kunne se sit snit til det.

Anton vejede mælk ind på mejeriet i mange år. Som skrædder var han kendt for sin dygtighed, hvad angår reparation og presning af herretøj, så han havde en stor kundekreds.

Deres hus var bygget omkring 1907. Det lå tilbagetrukket og havde forhøje.

Det næste hus blev også bygget omkring 1907, og ejeren var parcellist Otto Kjær. Ham husker jeg bedst på, at jeg var bange for ham, da jeg en gang havde plukket alle blomster på de fuchsiaer, som han havde i forhaven. Han døde dog kort tid herefter. Konen, Marie, levede til omkring 1930. De havde en voksen datter hjemme. Hun hed Ottilde.

Derefter kom mit eget hjem. Vi var ni brødre, og vi havde hver en søster. Hun var den yngste. Smedjen blev åbnet den 9. april 1908, mens forhuset blev færdig sommeren 1909. Mine forældre boede det første år hos Th. Sabro. Her blev jeg født den 5. maj 1909 som den ældste søn af 10 børn.

I begyndelsen var smedjen ikke ret stor, men den voksede hurtigt, efter at der var købt to grunde til. Der var ret livligt omkring smedjen, hvor byens småhåndværkere mødtes omkring essen for at diskutere egnens problemer. Der var ikke el i værkstedet det første par år, så boremaskinen havde håndsving og et stort svinghjul. Der var to ambolte og dobbeltesse med blæsebælg. Min mor hjalp til i smedjen. Til tider slog hun med forhammeren, og til andre tider hjalp hun til med at ringe hjul. I øvrigt blev der smedet sko, skoet heste og lavet landbrugsredskaber. Der kom hurtigt både en lærling og en svend i smedjen.

Gårdmændene var ret krævende. Når de slog smæld med pisken, forlangte de, at smeden kom ud til vejen for at få at vide, hvad de skulle have lavet. Når der blev lavet nye vogne, kunne det være: jumber, ponyvogne, arbejdsvogne, charabanc'er, mælkevogne, brødvogne eller lette og svære fragtvogne.

Efter oprettelse af Hurup Elværk blev der lagt strøm ind med fælles motor til både smergelsten, boremaskine og motorhammer. Dette lettede kolossalt meget og satte en voldsom udvikling i gang.

Efter min konfirmation kom jeg i lære 1. maj 1923. Jeg lærte almindelig gammeldags smedehåndværk, hvor alt blev smedet ved essen

og ambolten. Al svejsning foregik i ilden, hvilket godt kan være noget af en kunst. I 1928 lavede vi et meget interessant stykke arbejde, idet vi udførte smedearbejdet ved Hurup kirke. Alt blev lavet i hånden. Det gjaldt således: låse med nøgler og håndgreb, vinduer med oplukkerbeslag til blyindfatning, gelændere til prædikestol, fyrcælder og orgelpulpitur. Der blev lavet svære ornamenterede hængsler og dørhamre, ja selv alle søm blev håndsmedede. Min lillebror, Børge, slog med forhammeren for min fader, da alle ornamenterne blev lavet. Min bror, Einar, som havde et godt øje for smukt arbejde, lavede låsene. Han er nok den af vi brødre, der med sin fine formsans, var den bedste håndværker. Jeg blev en smule upopulær hos provst Dahl, da jeg beklagede, at krucifikset var sendt ind til Nationalmuseet, hvor ingen ville få det at se. Det havde tidligere ligget på loftet.

Under første verdenskrig samlede vi grankogler i Dover Plantage. Min mor, skrædder Sørensens kone, Marie, og alle de børn, der kunne gå og stå, startede om morgenen med barnevogne, trækvogne, mad, kaffe og saftvand. Om aftenen kom Anton Sørensen og min far og hentede os. De havde lånt karetmager Henriksens islændere og en fragtvogn. Alle sækkene var da fyldte. Om det så var mors og Maries underskørter, var der bundet for dem, når vi lidt senere kørte hjem med højt humør og meget fint brændsel. Det skete i 1917 og 1918.

I det næste hus er der nu cykelforretning, men dengang var stedet ejet af maskinfabrikant Frederik Boll. Han fremstillede hesteriver og andre mindre landbrugsmaskiner. Som trækraft anvendte han en tid vindmotor. Boll flyttede senere til Herning. I grunden var han noget af en opfinder, og han fik således patent på en kombinøgle samt på en rørtang.

Herefter var der grøfter og marker helt op til karetmager Jens Henriksen, hvor Thylands Træløst nu har forretning.

Karetmager Jens Henriksen var en meget dygtig håndværker. Han lavede træøj til alle slags vogne, og hans produkter solgtes til smedene over hele Thy og Thyholm. Karetmagerens savværk blev trukket af en stor vindrose. Træet blev skåret op til fælg, eger og nav og lagret i flere år. Det store lager af træ blev vist aldrig brugt helt op til det, det var bestemt for.

Udover værkstedet havde karetmageren også

lidt landbrug. To køer var der og desuden to små islænderheste, som selvfølgelig var pasgængere. Dem brugte han, når han skulle ud til kunderne med trævarerne. På ejendommen blev der også drevet frøavl, og der blev dyrket runkelroer, turnips og kålrabi. Frøavl blev kørt hjem og tærsket, når der var faldet dug. Hvorfor der skulle være faldet dug, ved jeg ikke.

Karetmager Henriksen var en gennemsolid håndværker. I hans forhus havde han kun egebjælker. Jeg kan ikke huske, hvornår han døde. Efter ham drev sønnen, Aksel Henriksen, forretningen videre, og han drev senere tømmerhandel.

Jeg har nu fortalt om det meste af østbyen. Tilbage er møllen, men den ved jeg ikke ret meget om.

Lad os så se på midtbyen eller rettere sagt, Søndergade - Bredgade krydset. Her lå på hjørnet Th. Sabros lingeri og manufaktur. Sabros var ikke helt unge folk. De var så fine, så vi børn, vi var klar over, at vi skulle tage hatten af for dem.

Efter datidens forhold var det en flot butik. Over butikken boede Sabros selv i en af lejlighederne. I den anden lejlighed boede mine forældre det år, de selv byggede. Jeg blev født i lejligheden.

I det næste hus havde bogbinder Nielsen forretning. Butikken havde samme udseende i mere end 50 år, men den blev derefter skalmuret.

Vi fortsætter ud ad Søndergade. Her havde Kr. Jensen Kristensen snedkerværksted. I gården havde seks til ti svende og lærlinge deres kamre. I værkstedet var der stor aktivitet, idet man fremstillede vinduer, døre, møbler og ligkister, som bagefter solgtes til tømrere i omegnen. Efter elværkets oprettelse blev der sat maskiner ind, og man gik over til at fremstille gerikter, fodpaneler og lister.

Kr. Jensen drev desuden bedemandsforretning. Ligvognen blev kørt af vognmand Jens Nielsen fra Pistolstræde. Han havde to sorte heste spændt for vognen.

Hvor Andelsbanken nu ligger, havde Kr. Jensen møbelbutik, men jeg har aldrig set kunder i den butik.

Kr. Jensen gik altid i et par tøjsko og blev derfor kaldt Kristian Tøjsko.

På den anden side af gaden blev Teknisk skole bygget i 1924. Der er nu bibliotek i bygningen.

Fra krydset Bredgade - Søndergade

På hjørnet op til Grønnegade lå gartneriet "Rosenly". Gartner Møller, som ejede gartneriet, handlede med frugt og grøntsager, men han var desuden anlægsgartner.

Herefter kom bødtermester Jensen, som lavede salttønder, smørdritler, saltkar og, så vidt jeg husker, ajletønder.

Omtrent overfor havde P.C. Poulsen tømrer-, snedker- og bedemandforretning.

Købmand Vilh. Nørby havde lejet sig ind hos Th. Sabro i Bredgade. Han var almindelig kolonial- og materialhandler og havde i øvrigt spiritusbevilling.

Nørby havde byens første benzintank, D.D.P.A. Den var rødmalet og med håndsving og måleglas. Det blev fortalt, at en af byens håndværkere en gang havde fået en lille ansats på; da han passerede benzintanken, tog han hatten af og sagde: "Goddag Bertelsen" (den rigtige Bertelsen var byens første, røde postbud).

Senere flyttede Nørby over på den anden side af gaden, hvor han havde købt Selmers forretning.

Efter Vilh. Nørby kom Afholdshotellet, hvor Zartov var vært. Der var kørestald fra gaden og slyngelstue fra kørestalden og ind. Udover en gildesal var der et mindre restaurationslokale til venstre for indgangen. Dette lokale var til finere brug.

Ovenover havde Håndværkerforeningen en mindre sal, som foreningen selv havde møbleret.

I rejsestalden var der plads til mange heste. Vognmandshestene blev brugt, når der skulle køres med handelsrejsende. I gården var der også kørestald og endnu en hestestald. Her var svendekammeret også til landevejens farende folk.

Efter at der var lagt el ind, blev der lavet biograf i salen. Biografmaskinen blev trukket med håndkraft, og den havde kulbuelys. Fotograf Hansen kørte maskineriet. Der kom tone- og talefilm, da tiden var inde til det.

Efter hotellet kom vi til urmager Ingv. Nørbys forretning. Ingv. Nørby er nok den af Hurup borgere, som har drevet forretning i flest år, idet han drev den i over 60 år. Han var en højt agtet borger og håndværker, som ikke tog meget del i det offentlige liv.

Ved siden af Nørby startede P. Vestergård Bach, også kaldet bette Bach, sin cykel- og træskoforretning. Hvis man kom ind efter et eller andet, som han ikke havde, sagde han altid:

"Det hår a et, men a ka skaf'et".

Bagved Nørby og Bach lå P.P. Damms ølbryggeri, hvor man lavede hvidtøl. Øllet blev kørt ud i ankre, store 5 liters flasker og almindelige trepægls flasker. Ølkusken hed i mange år P. Eriksen. Han boede på Refsvej og havde to svære heste. Ankrene hængte i kæder under vognen.

Damm havde en af byens første lastvogne. Det var en Ford fra omkring 1920 med fast

Bredgade set mod vest

gummi. Den blev kørt af sønnen, Charles. På ladet var der undertiden løse bænke, så lastbilen kunne bruges til persontransport. En gang var han kørende til Thisted med et fodboldhold. Da de om natten kørte hjem, kogte bilen tør for vand. Charles var ikke rådvild, men fyldte øl på. Det lugtede slemt af kogt øl, da han kom hjem.

På hjørnet af Bredgade og Bryggerivej startede Jens Kr. Notlevsen byens første Fordforretning. Jeg kan huske, han havde en trehjulet bil med styrestang og tocylindret motor, som sad over forhjulet. Karrosseriet var en kurveflettet bæk mellem baghjulene med plads til to personer. Gear og kobling var i samme håndtag. Det blev kaldt milliongear og kan vel betragtes som en forløber for det nuværende automatgear. Notlevsen begyndte med at køre skolevogn i en lille 2½ personers "Mattis". Jeg ved ikke præcist, hvornår han fik Fordforhandling, men han havde den i alle tilfælde i 1922, og han beholdt den til sin død. Det blev efterhånden en stor forretning med et velassorteret reservedelslager.

I samme ejendom havde rebslager Sørensen, som tidligere nævnt, indrettet cigarforretning og rebslageri, da han flyttede hertil fra østbyen.

I ejendommen, hvor Handelsbanken og Kjærs Herreekviperer nu findes, boede tømrermester og kreditforeningsdirektør Hans Jensen. Han var en af byens markante skikkelser og foregangsmand, da Teknisk skole skulle oprettes.

Hans Jensens ejendom var stor og rummelig. Der har været mange forskellige forretninger i den, f.eks. købmandsforretning og træskoforretning. Nu er det urmager Lauritsens forretning. Der var oprindeligt værksted i Smallegade, men det blev ændret til lejligheder. Hans Jensen var måske byens første bygmester. Hans Jensens huse var solidt byggede, og de kendes let på deres kamtakke gavle.

Jeg kan lige akkurat huske, at der var en gammel købmandsgård mellem Smallegade og hvor Andelsbanken nu ligger. Købmandsgården var ejet af Th. Agerholm, som senere var sognefoged i mange år. Jeg husker kørestalden og pakhusene med deres lugte af heste og tjære.

Ejendommen var delt op i mange parceller. Her indrettedes Jens Nørgaards cigarforretning, A. Vestergaards slagterforretning, P. Pedersens barberforretning og ikke at forglemme I.N. Krabbes jernhandel med jernlager i gården. Længere bag i gården var der skrotplads, som han udvidede med en plads ved Lystanlægget, hvilket var nødvendigt, da der blev skrottet en del DSB-lokomotiver. Pladsen var så stor, at den blev brugt, når et omrejsende tivoli gæstede byen. Cirkus Miehe brugte den således i flere år. I daglig tale kaldtes den Krabbes plads. Krabbe var en hyggelig, kraftig og markant skikkelse. N. Kristoffersen var skrotmester, men han var også i mange år montør af vindmotorer for jernstøberiet.

Krabbe, som oprindelig var smed, havde en samling af alle mulige og umulige hestesko. En del af samlingen var udstillet på Teknisk skole, så længe denne eksisterede. En søn startede konditoriet K. Krabbe. Senere efterfulgtes han af Richardt Krabbe.

Kilde: Sydthy Årbog 1988, side 36-46.